МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет лісового і садово-паркового господарства
Кафедра геодезії, картографії і кадастру

Допускається до захисту
“_____”_____2024 р.
Зав. кафедри:_____
Ю.О. КИСЕЛЬОВ

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи освітнього рівня «Магістр»

«РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЯМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ»

Виконав - студент групи 21 м-зм,
освітньої програми «Геодезія та землеустрій»,
спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій»
ЄВЧЕНКО Владислав Олександрович

Науковий керівник – к.е.н. доцент
БОРОВИК П.М.

Умань 2024

Уманський національний університет садівництва

Кафедра «ЗАТВЕРДЖУЮ»

геодезії, картографії і кадастру Зав. кафедри _____ Ю.О. КИСЕЛЬОВ

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу освітнього рівня «Магістр»

студенту групи 21 м-зм _____ ЄВЧЕНКУ Владиславу Олександровичу
(підпис) (ініціали, прізвище)

1. Тема кваліфікаційної роботи «РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЯМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ»

затверджена наказом по університету №01-06/282 від 18.10.2024 р.

2. Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи 22 листопада 2024 р.

3. Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: дані обліку і звітності Баштечківої територіальної громади Уманського району Черкаської області, законодавчі акти та нормативні документи з питань податкового регулювання процесів землекористування, наукова періодика з обраної тематики дослідження.

4. Перелік питань, які необхідно розробити (наводиться зміст, який містить пункти і підпункти усіх розділів):

1. Теоретичні засади регулювання земельних відносин через систему податкових платежів за користування вітчизняними агроземлями
2. Сучасний стан регулювання земельних відносин в україні через систему податкових платежів за користування землями аграрного призначення
2.1. Загальна характеристика баштечківої територіальної громади
2.2. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування і сплату земельного податку
2.3. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування і сплату плати за оренду землі державної та комунальної власності
2.4. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування

і сплату єдиного податку з суб'єктів аграрного бізнесу (IV групи)

3. Вдосконалення регулювання земельних відносин через оподаткування агроземель в Україні

4. Організація умов і заходів з охорони праці в процесі регулювання земельних відносин через систему податкових платежів за користування агроземлями

5. Перелік графічного матеріалу:

Рисунки по тексту роботи в кількості 12 найменувань (6 – у першому розділі роботи, 3 – у другому розділі роботи, 2 – у третьому розділі та 1 в четвертому розділі роботи). Крім того, 2 додатки.

5. Консультанти з роботи:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	Завдання прийняв
Організація умов і заходів з охорони праці в процесі регулювання земельних відносин через систему податкових платежів за користування агроземлями	ТРУС О.М., к. с.-г. наук, доцент		

6. Дата видачі завдання "11" жовтня 2023 р.

Керівник _____к.е.н, доцент БОРОВИК П.М.
(підпис, науковий ступінь, вчене звання, ініціали та прізвище)

Завдання прийняв до виконання "11" жовтня 2023 р.

Студент _____.
(підпис)

Реферат

РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЯМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.

ЄВЧЕНКО Владислав Олександрович – Кваліфікаційна робота освітнього рівня «Магістр». Кафедра геодезії, картографії і кадастру. – Умань, Уманський НУС, 2024. 41 с. текст. част., 12 рис., 5 табл., 45 джерел, 2 додатки.

Висвітлено науково-методичні засади податкового регулювання процесів землекористування в Україні.

Дано характеристику об’єкта дослідження, проаналізована нормативна база податкового регулювання процесів землекористування в Україні, проведена оцінка сучасного стану податкового регулювання процесів землекористування та запропоновані напрями вдосконалення податкового регулювання процесів землекористування в Україні .

Ключові слова: податкове регулювання земельних відносин, управління земельними ресурсами, оподаткування земель, вплив оподаткування на землекористування.

ЗМІСТ

ВСТУП 6

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ АГРОЗЕМЛЯМИ 8

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЯМИ АГРАРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ 15

2.1. Загальна характеристика Баштечківої територіальної громади 15

2.2. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування і сплату земельного податку 18

2.3. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування і сплату плати за оренду землі державної та комунальної власності 20

2.4. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування і сплату єдиного податку з суб’єктів аграрного бізнесу (IV групи) 22

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЧЕРЕЗ ОПОДАТКУВАННЯ АГРОЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ 25

РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ УМОВ І ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ПРОЦЕСІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ АГРОЗЕМЛЯМИ 31

ВИСНОВКИ 34

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 37

ДОДАТКИ 42

ВСТУП

Площа земель сільськогосподарського призначення становить близько 71 % площі земельного фонду України, з якої 47 % використовується на умовах оренди. Плата за користування ними виступає одним з елементів системи економічного регулювання земельних відносин, другим за обсягом джерелом фіскальних надходжень до місцевих бюджетів. Проте, цей податковий платіж не носить цільовий характер, а тому не використовується на фінансування заходів щодо охорони земель. Через земельний податок, що сплачують землекористувачі, реалізуються економічні відносини між власниками земельних ділянок та державою, а за допомогою орендної плати – між власниками землі та землекористувачами.

Нерозв'язаними залишаються питання, пов'язані з невідповідністю механізмів справляння плати за землю сучасним процесам, які відбуваються у сфері землекористування; відсутністю єдиної, чітко виробленої державної політики оподаткування земель; нестабільністю податкового та земельного законодавства. У складній сучасній фінансово-економічній ситуації в Україні процеси трансформації земельних відносин, у тому числі трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення, сприятимуть вирішенню цих проблем.

Дослідженням проблем трансформації земельних відносин та особливостей формування системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення приділено увагу таких вчених, як П.М. Боровик, В.М. Будзяк, О.М. Гарнага, В.А. Голян, П.М. Грицюк, В.С. Данкевич, В.М. Заремба, Ю.О. Лупенко, А.Г. Мартин, В.І. Павлов, П.Т. Саблук, М.Г. Ступень, А.М. Третяк, Л.Д. Тулуш, ЮМ. Хвесик, В.В. Хохуляк, А.Ю. Якимчук та ін. Однак, попри значний обсяг публікацій із дослідженої тематики, залишаються недостатньо розробленими питання трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення як у науковому, так і прикладному

аспектах. Це потребує обґрунтування теоретико-методичних засад та розробки практичних рекомендацій щодо трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення. Актуальність і важливість зазначених проблем зумовили вибір теми даного дослідження, визначає його мету та зміст.

Мета роботи – проаналізувати чинні порядки нарахування і сплати земельних податків аграрної галузі економіки України з метою розгляду перспектив їх розвитку та напрямів вдосконалення. Виходячи з поставленої мети, завданнями цього дослідження є:

− з'ясування сутності порядку нарахування і сплати земельних податкових платежів, зокрема земельного податку, плати за оренду сільськогосподарських угідь державної і комунальної власності та єдиного податку для суб'єктів агробізнесу з метою розробки пропозицій щодо напрямів вдосконалення сучасних механізмів їх нарахування і сплати;

− аналіз мобілізації земельних податкових платежів до бюджету по Баштечківській територіальній громаді Уманського району Черкаської області.

Предметом дослідження є чинні порядки нарахування і сплати земельних податкових платежів, зокрема земельного податку, плати за оренду сільськогосподарських угідь державної і комунальної власності та єдиного податку для суб'єктів малого бізнесу IV групи а також відносини пов'язані з формуванням бюджетних ресурсів Баштечківої територіальної громади Уманського району Черкаської області за рахунок зазначених податкових форм.

За об'єкт дослідження даної дипломної роботи взято Баштечківську територіальну громаду Уманського району Черкаської області.

Основними джерелами інформації, що використовувались в ході дослідження поставленого завдання виступають: законодавчо-нормативні акти з питань земельного оподаткування, дані обліку Баштечківої територіальної громади Уманського району Черкаської області, дані обліку деяких підприємств Уманського району Черкаської області.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ АГРОЗЕМЛЯМИ

В Україні нині склалася і функціонує система платежів за володіння, користування та розпорядження земельними ресурсами. Хоча дані платежі є різними за своєю природою та економічною суттю. Боровик П.М., як і деякі інші автори, називає їх земельними рентними податковими платежами [9]. До них відносяться сучасні складові податку на майно:

- плата за землю та в її межах земельний податок,
- орендна плата за землю, складовою якої є плата за оренду земель державної та комунальної власності;
- єдиний податок для сільськогосподарських товаровиробників, об'єктом справляння якого є сільськогосподарські угіддя (Рис. 1.1).

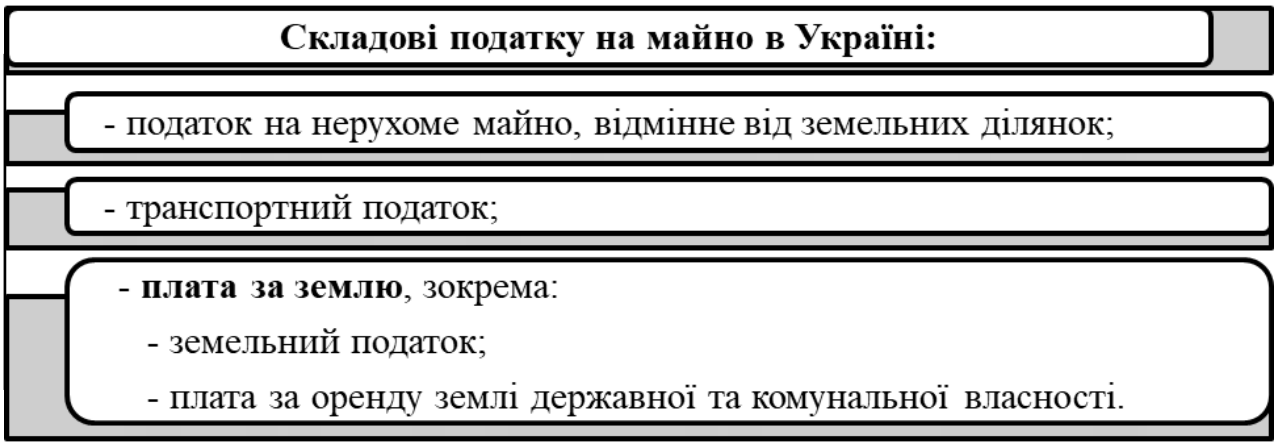

Рис. 1.1. Складові податку на майно в Україні [5, с. 56; 19]

Джерелом стягнення земельних податкових платежів, на думку Боровика П.М. та ін., є рента, яка складається з двох видів доходів: з одного боку, вона є платою за можливість господарювання на земельній ділянці, а з другого – особливою складовою ціни сільськогосподарського призначення, яка виникає в результаті сприятливих кліматичних умов чи родючості ґрунту [6].

Згідно з вимогами Податкового кодексу України, земельний податок та плата за оренду земель державної та комунальної власності, об’єднані спільною групою земельних податків під назвою плата за землю, наразі є складовою

податку на майно. При цьому, власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі, крім орендарів та інвесторів - учасників угоди про розподіл продукції, сплачують земельний податок (Рис. 1.2).

Базою справляння для земельного податку є нормативна грошова оцінка земельних ресурсів, а для земель, нормативна грошова оцінка яких з якихось причин не проведена – площа ділянок таких земель.

Основні особливості обчислення і сплати в Україні земельного податку:

- платники – власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі;
- база оподаткування – нормативна грошова оцінка земельних ділянок, а також площі земельних ділянок, грошову оцінку яких не проведено;
- ставка податку становить не більше 3 % від нормативної грошової оцінки земельних угідь, для земель загального користування – не більше 1 % від їх нормативної грошової оцінки, для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 % та не більше 1 % від їх нормативної грошової оцінки, а для лісових земель - не більше 0,1 % від їх нормативної грошової оцінки;
- нарахування юридичними особами сум податку проводиться самостійно щороку станом на 1 січня, і до 1 лютого поточного року вони подають до податкової інспекції за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік, проте вони можуть також обрати місячний термін подання звітності по земельному податку, що подається до 20 числа місяця, наступного за звітним;
- нарахування фізичним особам сум податку проводиться податковими інспекціями, які видають (надсилають) платникові до 1 липня поточного року податкове повідомлення-рішення про необхідність сплати податку;
- податок сплачується: юридичними особами - щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного місяця, а фізичними особами - протягом 60 днів з дня вручення їм відповідного податкового повідомлення-рішення.

Рис. 1.2. Основні особливості обчислення і сплати в Україні земельного податку [5, с. 62; 19]

Ставка земельного податку встановлюється місцевими радами, оскільки це типовий місцевий податок, у розмірі не більше 3 % від їх нормативної грошової оцінки, для земель загального користування – не більше 1 % від їх нормативної грошової оцінки, для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 % та не більше 1 % від їх нормативної грошової оцінки, а для лісових земель – не більше 0,1 % від їх нормативної грошової оцінки.

Крім того, ставка податку встановлюється у розмірі не більше 12 % від їх нормативної грошової оцінки за земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб’єктів господарювання (крім державної та комунальної форм власності).

Ставки земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких не проведено, встановлюються: - за земельні ділянки, розташовані за межами населених пунктів або в межах населених пунктів – у розмірі не більше 5 % від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 % та не більше 5% від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області, для лісових земель – не більше 0,1 % від нормативної грошової оцінки площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області [5, с. 57; 19].

Іншою формою плати за землю та складовою податку на майно в Україні є орендна плата за користування державною і комунальною землею Рис. 1.3).

Платники:	• орендарі земельних ділянок державної та комунальної власності;
Об`єкт справляння:	• земельна ділянка, надана в оренду;
Розмір та умови сплати:	• розмір та умови внесення орендної плати встановлюються у договорі оренди між орендодавцем (власником) і орендарем, проте він не може бути меншим для земель сільськогосподарського призначення від розміру земельного податку, для інших категорій земель - від трикратного розміру земельного податку, та не може перевищувати для земельних ділянок, наданих для розміщення, будівництва, обслуговування та експлуатації об'єктів енергетики, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії, включаючи технологічну інфраструктуру таких об'єктів (виробничі приміщення, бази, розподільчі пункти (пристрої), електричні підстанції, електричні мережі), – 3 % нормативної грошової оцінки; для інших земельних ділянок, наданих в оренду – 12 % нормативної грошової оцінки;
Порядок обчислення і сплати:	• нарахування юридичними особами сум орендної плати проводиться самостійно щороку станом на 1 січня і до 1 лютого поточного року вони подають до податкової інспекції за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік, проте вони можуть обрати місячний термін подання звітності з орендної плати, що подається до 20 числа місяця, наступного за звітним; • нарахування фізичним особам сум плати за оренду землі державної та комунальної власності проводиться податковими інспекціями, які вручають чи надсилають платникові до 1 липня поточного року податкове повідомлення-рішення про необхідність сплати цього податку ; • сплачується: юридичними особами - щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного місяця, а фізичними особами - протягом 60 днів з дня вручення їм відповідного податкового повідомлення-рішення.

Рис. 1.3. Основні особливості механізму нарахування і сплати плати за оренду землі державної та комунальної власності [5, с. 65; 19]

Плата за оренду землі державної та комунальної власності – це податковий платіж, розмір якого з одиниці виміру об’єкта оподаткування встановлює сам платник за погодженням з органами влади, тобто ставка якого остаточно встановлена договором оренди землі.

Ще однією податковою формою, що регулює окремі види земельних відносин наразі є єдиний податок для суб’єктів агробізнесу, або платники єдиного податку IV групи (Рис. 1.4).

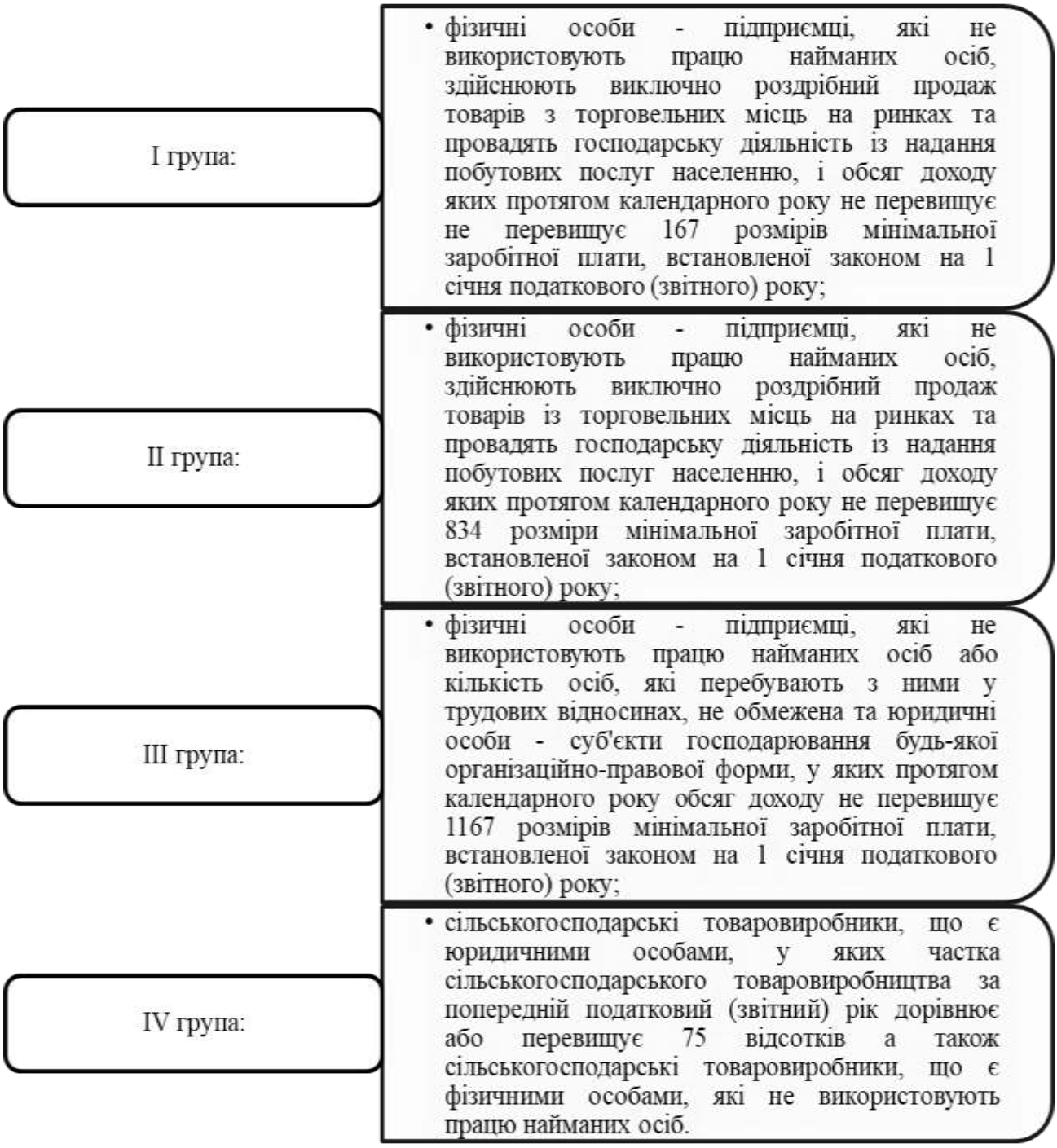

Рис. 1.4. Групи платників єдиного податку в Україні [5, с. 75; 19]

Поряд з цим, згідно з вимогами Податкового кодексу України, не можуть бути платниками єдиного податку четвертої групи окремі категорії суб’єктів агробізнесу (Рис. 1.5):

- суб'єкти господарювання, у яких понад 50 відсотків доходу,

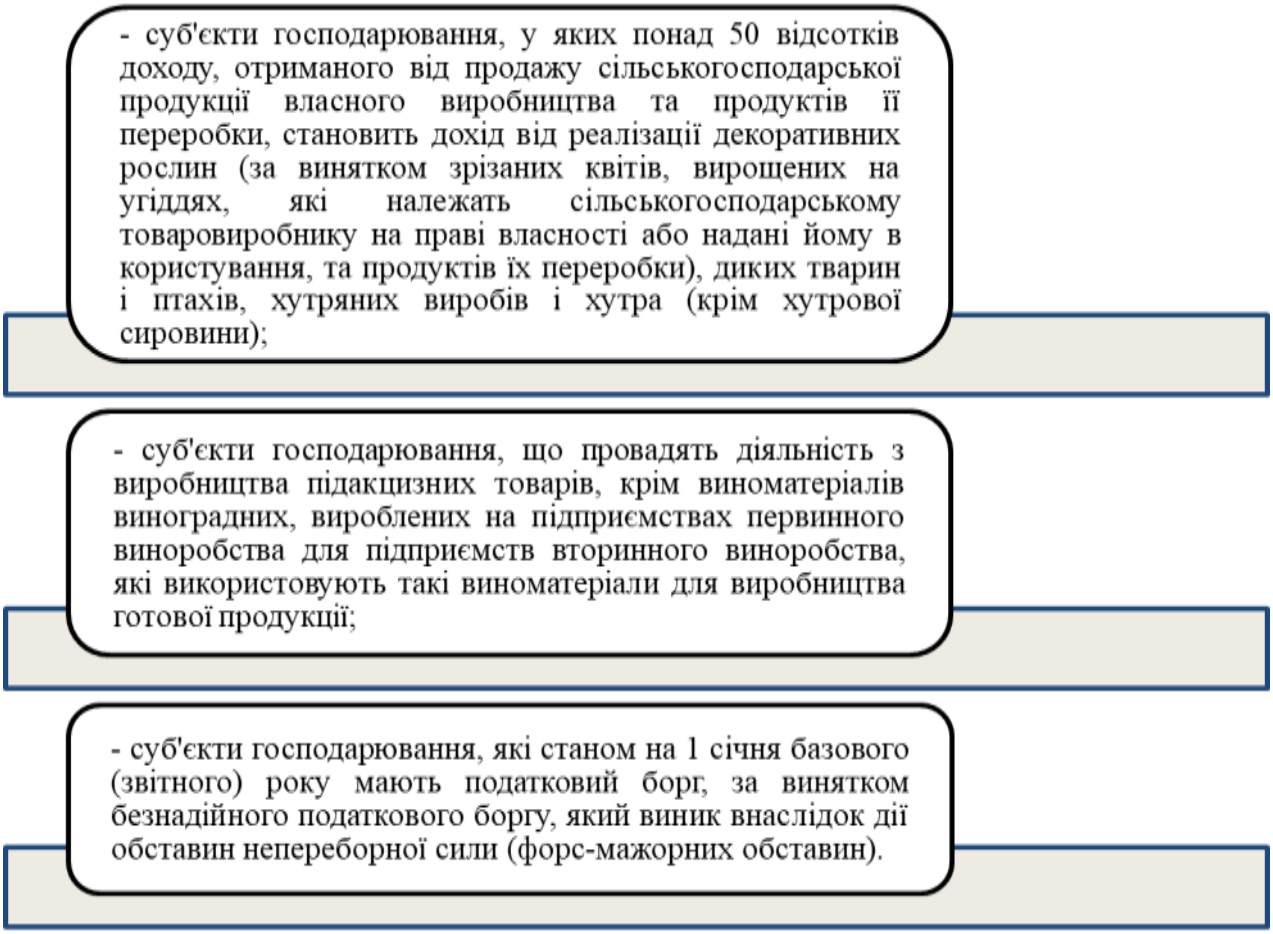

Рис. 1.5. Особи (суб’єкти агробізнесу), що не можуть бути платниками єдиного податку IV групи в Україні [5, с. 71; 19]

отриманого від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, становить дохід від реалізації декоративних рослин (за винятком зрізаних квітів, вирощених на угіддях, які належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності або надані йому в користування, та продуктів їх переробки), диких тварин і птахів, хутряних виробів і хутра, крім хутрової сировини;

- суб'єкти господарювання, що провадять діяльність з виробництва підакцизних товарів, крім виноматеріалів виноградних, вироблених на

підприємствах первинного виноробства для підприємств вторинного виноробства, які використовують такі виноматеріали для виробництва готової продукції;

- суб'єкти господарювання, які станом на 1 січня звітного року мають податковий борг, за винятком безнадійного податкового боргу, який виник внаслідок дії обставин непереборної сили.

Основні особливості сучасного механізму обчислення і сплати в Україні єдиного податку із суб'єктів малого бізнесу IV групи (агробізнесу) нами також схематично зображені на рисунку 1.6.

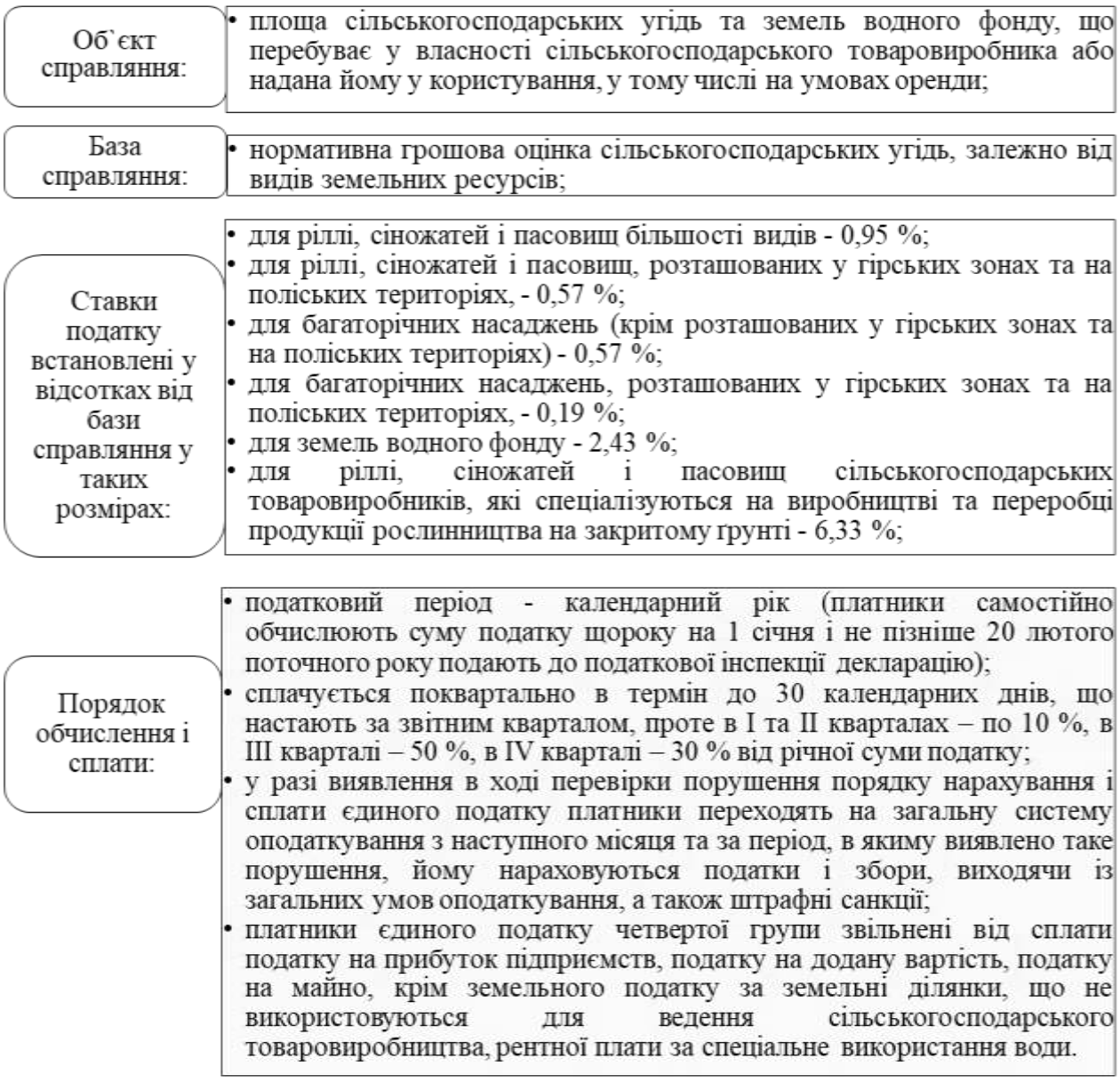

Рис. 1.6. Особливості механізму обчислення і сплати в Україні єдиного податку із суб'єктів малого бізнесу IV групи (агробізнесу) [5, с. 75; 19]

Проблеми державного, зокрема, податкового регулювання аграрних земельних відносин – об’єкт досліджень в публікаціях низки відомих науковців [1-7; 11-13; 16-18; 22-25; 27-41], в програмній доповіді П. Скоропадського [26], а також розглянуто в деяких зарубіжних джерелах [42-45]. Критичний аналіз ключових постулатів їх публікацій та дослідження норм Податкового кодексу України, дав нам змогу провести узагальнення чинних проблем механізмів нарахування та сплати рентних земельних податків в аграрної галузі, до яких науковці відносять специфічний недолік механізму нарахування і сплати плати за оренду агроземлі державної і комунальної власності, яким передбачено порядок встановлення істинних ставок цього податку не постулатами Податкового кодексу України, а правочинами та договорами на оренду земельних ресурсів державної і комунальної форми власності. Іншою рисою, що свідчить про невиваженість окремих особливостей порядків нарахування і сплати вітчизняних земельних податків є порядок віднесення окремих земельних податкових платежів до податку на майно, в той час, як єдиного податку з агробізнесу (колишнього ФСП) до єдиного податку. На наше переконання, логічним та зрозумілим було б в Податковому кодексі України їх об’єднати в єдиний підклас податків під спільною назвою «Плата за землю» [5; 14-15; 19].

На наш розсуд, такі методико-методологічні зміни до порядку сплати та класифікації земельних податкових платежів сприятимуть більш чіткому розумінню фіскальних відносин та сприятиме кращому податковому регулюванню аграрних земельних відносин, а також посиленню стимулюючо-регулюючих властивостей податків і самого оподаткування для суб’єктів аграрного бізнесу.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЯМИ АГРАРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

2.1. Загальна характеристика Баштечківої територіальної громади

В роботі виконано дослідження сучасного порядку регулювання земельних відносин в Україні через систему податкових платежів за користування землями сільськогосподарського призначення на прикладі Баштечківої територіальної громади, яку було створено 10.07.2019 р. шляхом об'єднання сільських громад сіл Баштечки, Королівка, Нагірна, Побійна, Костянтинівка та Охматів колишнього Жашківського, а нині Уманського району Черкаської області. Крім того, 05.11.2020 р. до складу Баштечківської територіальної громади приєдналися с. Тинівка та с. Павлівка, які також нещодавно належали до Жашківського району Черкащини. Загальна кількість жителів громади становить – 4 126 осіб**.**

Землі Баштечківської територіальної громади Уманського району Черкаської області розміщені у лісостепу України із помірно-континентальним, відносно теплим кліматом, для якого властивим є досить помірний рівень атмосферних опадів (біля 630-640 мм протягом року та приблизно 360-380 мм у вегетаційний період). Клімат характеризується помірною температурою (середньорічна +7,4°С, в найхолоднішому місяці січні – 7,8°С, а в найтеплішому липня +19,5°С).

Загальна площа земельних Баштечківської територіальної громади (Баштечківської ТГ) станом на 01.01.2024 р. становить 18550 га. Розподіл земель Баштечківської ТГ за категоріями земель демонструє, що найбільшою в структурі земельного фонду громади є частка земель сільськогосподарського призначення – 14023,8 га (75,6 %). Саме тому, одним із визначальних видів діяльності на території Баштечківської ТГ є аграрне виробництво. Землі під будовами, промисловими об'єктами та дорожньою і вуличною мережею складають на території Баштечківської ТГ становлять лише 2578,5 га (13,9 %).

На Рис. 2.1. схематично зображено структуру системи виконавчого управління Баштечківською територіальною громадою.

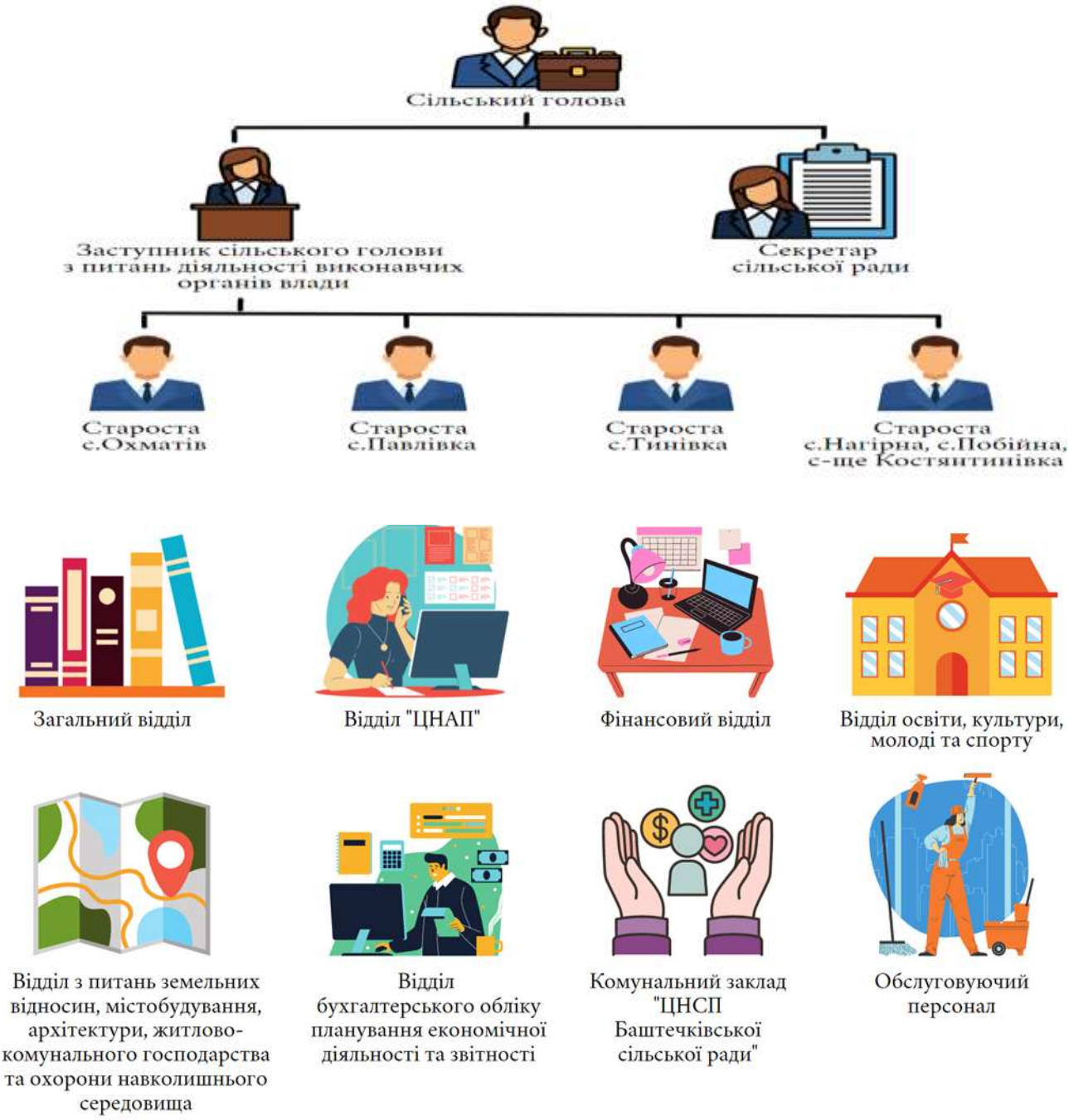

Рис. 2.1. Структура системи виконавчого управління Баштечківською територіальноою громадою

*Складено автором за даними Баштечківської ТГ.

Оминувши зайві описи виконавчих повноважень окремих підрозділів системи виконавчого управління громадою, зауважимо, що функції управління

земельними ресурсами виконує відділ з питань земельних відносин, а управління в сфері оподаткування земельних ресурсів – фінансовий відділ громади. Структура та кадровий склад зазначених структурних підрозділів дозволяє їм виконувати покладені на них завдання і функції в повному обсязі.

Ключовим же показником впливу інструментів оподаткування на економічні і господарсько-виробничі явища та процеси є питома вага окремих податків в дохідній базі бюджету громади, розглянуті нами в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка надходжень земельних податків та їх частки у доходах бюджету Баштечківської ТГ*

Статті доходів	2021р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.**	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Земельний податок	730,3	1,2	1160,3	1,6	1850,0	2,0	2150,1	1,3
Плата за оренду земель державної та комунальної власності	5597,5	9,1	5710,2	7,9	6422,1	6,9	7199,9	4,3
Єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників	5288,6	8,6	5500,2	7,6	7652,1	8,2	8111,1	4,9
Разом земельних податків	11616,4	18,9	12370,7	17,1	15924,2	17,1	17461,1	10,5
Разом доходів	61429,9	100	722011,2	100	93336,3	100	166632,7	100

* Складено за даними фінансового управління Баштечківської ТГ Уманського району Черкаської області.

** Прогнозні дані.

Земельний податок в 2021 р., як засвідчують дані Табл. 2.1, формував 1,2 % доходів бюджету Баштечківської ТГ. В 2022 та 2023 рр. надходження земельного податку до бюджету територіальної громади мало тенденцію до зростання і сформувало за 2023 р. 2 % дохідної бази бюджету громади, поряд з цим, очікувані надходження зазначеного податку до бюджету громади знову скоротяться практично до рівня цього показника 2021 р. Схожою є тенденція стосовно скорочення в структурі бюджетних надходжень громади за період 2021-2024 рр. плати за оренду земель державної і комунальної власності (скорочення в 2024 р. більше ніж вдвічі, порівняно з 2021 р.) та єдиного податку з суб'єктів агробізнесу (скорочення в 2024 р. на 77,1 %, порівняно з 2021 р.). Це пояснюється насамперед тим, що в період військових дій

зменшилась кількість платників, які реально сплачують земельні податки за рахунок збільшення кількості пільговиків, а також за рахунок зростання надходжень до бюджету Баштечківської територіальної громади Уманського району Черкаської області міжбюджетних трансфертів, які надходять останніми роками, переважно, у формі субвенцій на вирівнювання дохідної спроможності бюджету муніципалітету та з державної казни.

2.2. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування і сплату земельного податку

Попередні напрацювання та дослідження переконливо демонструють, що напрочуд мало аграрних підприємств наразі сплачують земельний податок, оскільки переважна їх більшість - платники єдиного податку для агробізнесу, порядком бюджетного розподілу сплачених сум якого не передбачено цільовий характер фінансування за його рахунок землеохоронних та землевідновлювальних процедур і заходів. З метою обрахування розміру коштів, які можна би було використати на зазначені заходи (фінансування яких передбачено чинним законодавством за рахунок саме сплачених сум на земельні ресурси), нами порівняно величини земельного податку в розрахунку на 1 га агроземель окремих підприємств, платників єдиного податку, які ведуть аграрний бізнес на території Баштечківської територіальної громади (Табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Порівняння рівня оподаткування земельним податком та єдиним податком для аграріїв*

Показник	Значення показника в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь			2023 р. у % до 2021 р.
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	
І. Земельний податок, грн	70,44	72,15	72,26	102,6
- частка у виручці, %	1,31	1,24	1,08	82,4
- частка у прибутку, %	12,08	11,42	9,58	46,2
ІІ. Єдиний податок для агробізнес-суб'єктів, грн	38,08	48,87	56,01	147,1
- частка у виручці, %	1,08	1,03	0,89	82,4
- частка у прибутку, %	10.68	10,24	6,62	42,2

*Складено за даними обліку Баштечківської територіальної громади Уманського району Черкаської області.

Як демонструють показники, розраховані в Табл. 2.2, сума земельного податку, який сплачується з 1 га угідь в 2023 р. на 2,6 % більша від аналогічного показника за 2021 р. В той же час, питома вага земельного податку в виручці бізнес-суб'єктів за 3 досліджувані роки зменшилась практично на 20%, а у прибутку – понад на 50 %. В той же час, фактичний розмір сплаченого єдиного податку із 1 га угідь в 2023 р. майже на половину більший від аналогічного показника в 2020 р., в той час як питома вага єдиного податку в річній виручці бізнес-суб'єктів в термін досліджуваних трьох річних періодів зменшилась майже на 1/5, а частка єдиного податку в прибутку бізнес-структур знизилась практично на 60 %.

При цьому, необхідно звернути увагу на те, що переважна більшість агровиробників сьогодні не сплачують земельний податок, а є платниками єдиного податку, що автоматично формує дефіцит коштів, необхідних місцевим територіальним громадам для фінансування землеохоронних та землевідновлювальних процедур і заходів.

В той же час, сьогодні в Україні, навіть, не беручи до уваги реалії війни, часто-густо проявляється низка проблем аграрного землекористування, що перешкоджають наступному розвитку аграрних земельних відносин і процесів (Рис. 2.2):

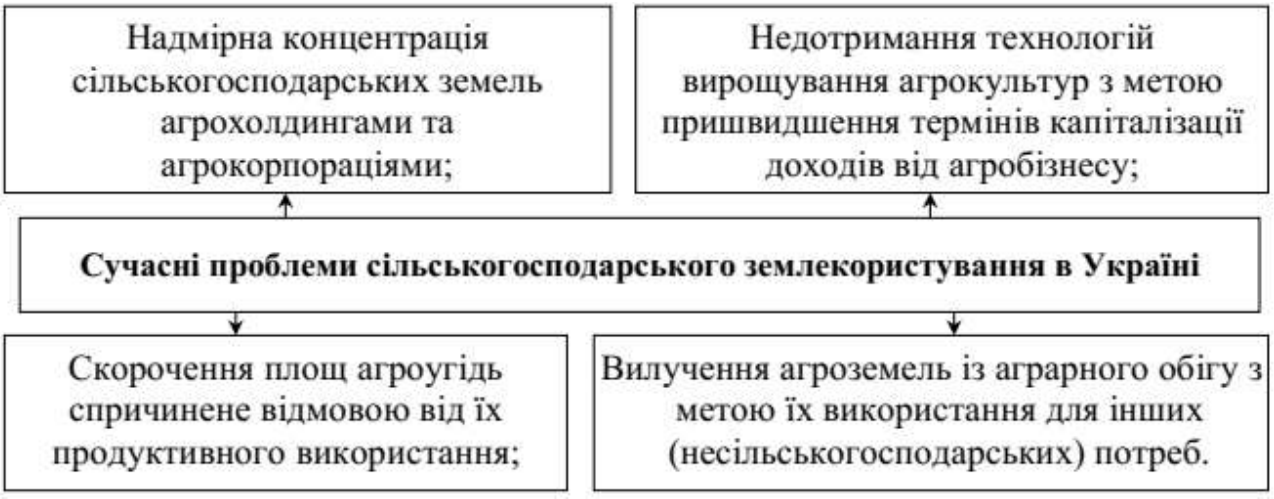

Рис. 2.2. Наявні проблеми аграрного бізнесового землекористування в Україні [1-7; 11-18; 22-25; 27-45]*

*Узагальнено автором.

- надмірна монополізація земель агрохолдингами та сільськогосподарськими корпораціями;

- недотримання науково обґрунтованих технологій вирощування аграрних культур з метою прискорення рівня капіталізації прибутків від ведення аграрного бізнесу;

- зменшення площ сільськогосподарських угідь в зв'язку з відмовою від їх операційного використання для ведення агробізнесу;

- вилучення сільгоспугідь із операційного обігу з ціллю їх використовування для несільськогосподарського використання.

Зазначені проблеми обумовлюють не тільки погіршення доброякісних характеристик агроугідь, але й часто зумовлюють суттєве зниження показників родючості ґрунтів, а також падіння сум податкових виплат до місцевих бюджетів, які завдяки цьому втрачають змогу фінансування землеохоронних та землевідновлювальних процедур і заходів на земельних ресурсах, які територіально їм належать.

2.3. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування і сплату плати за оренду землі державної та комунальної власності

Плата за оренду землі державної і комунальної форм власності – є надійним джерелом доходів вітчизняних бюджетів місцевого самоврядування.

Таблиця 2.3

Надходження плати за оренду земель державної і комунальної власності до бюджету Баштечківської ТГ в розрізі юридичних і фізичних осіб*

Статті доходів	2021 р.		2022р.		2023 р.		2024 р.**	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Сплачено плати за оренду земель державної та комунальної власності, всього	5597,5	100	5710,2	100	6422,1	100	7199,9	100
в тому числі: - юридичними особами	4200,2	75,0	4360	76,3	4970	77,4	6401	88,9
- фізичними особами	1397,3	25,0	1350,2	23,7	1452,1	22,6	798,9	11,1

* Складено за даними фінансового управління Баштечківської ТГ Уманського району Черкаської області.

** Прогнозні дані.

Так, як показують дані, наведені в Табл. 2.3, земельні ресурси державної і комунальної форм власності дозволяють мобілізувати доволі значні суми цього платежу до бюджету Баштечківської територіальної громади.

При цьому, значно більшою є частка в загальному розмірі орендної плати, що надходить до бюджету Баштечківської територіальної громади саме плати за оренду землі державної і комунальної власності від юридичних осіб, які є платниками цього податку (Табл. 2.3). При цьому, сума мобілізованої до бюджету Баштечківської територіальної громади плати за оренду землі сукупно зросла в 2023 р. порівняно з 2021 майже на 1/5, в тому числі, сплачена юридичними особами орендна плата – на 52 відсоткових пункти, а сплачена фізичними особами – майже на 4 відсоткових пункти.

Динаміка сукупних та в розрізі її видів надходжень мобілізованої до бюджету Баштечківської територіальної громади плати за оренду землі державної та комунальної власності унаочнена на Рис. 2.3.

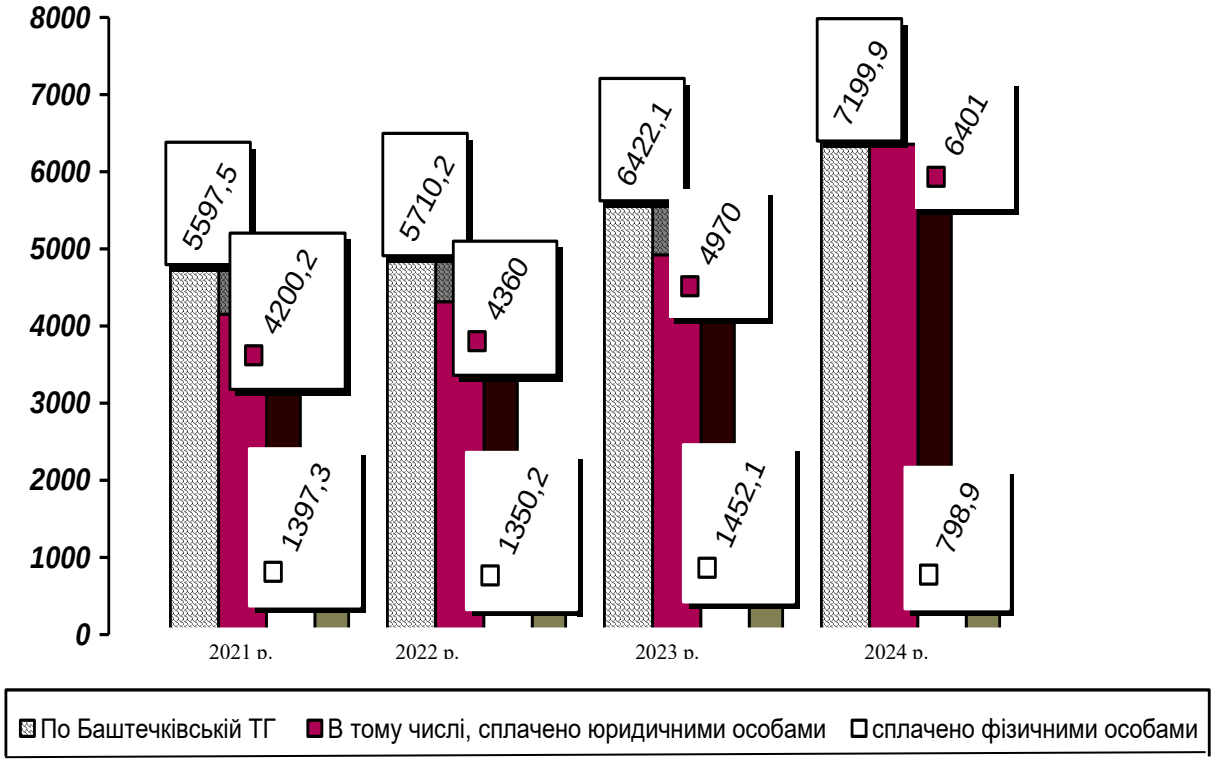

Рис. 2.3. Динаміка надходжень орендної плати за землі державної та комунальної власності по Баштечківській територіальній громаді, тис. грн*

*Складено автором за даними фінансового управління Баштечківської ТГ (за 2024 р. – попередні дані).

Резюмуючи результати аналізу нарахування та сплати орендної плати за землі державної та комунальної власності, зауважимо, що цей податок дозволяє мобілізувати помітну частку доходів бюджету Баштечківської територіальної громади.

Поряд з цим, в оподаткуванні земельних ресурсів платою за оренду земель державної та комунальної власності нині спостерігається методологічна неузгодженість, яка сформувалась внаслідок того, що ставки плати за оренду земель державної і комунальної власності однозначно не визначені законодавчо та їх величина для кожного випадку оренди зазначених земельних ресурсів, що належать або ж територіальній громаді, або ж державі формується конкретним договором оренди земельних ресурсів державної чи комунальної власності, в чітко встановлених межах, визначених Податковим кодексом нашої держави, в той же час, в осібному (персональному) порядку та по домовленості з орендарем.

2.4. Сучасний стан регулювання земельних відносин через нарахування і сплату єдиного податку з суб'єктів аграрного бізнесу (IV групи)

Як зазначає академік Дем'яненко М.Я., податкове навантаження на сільгосппідприємства у рамках застосування спрощеної системи оподаткування, не перевищує відповідних показників по інших системах оподаткування – спрощеної (від доходу) та загальної (від прибутку). Таке навантаження, враховуючи невисокі показники дохідності сільськогосподарського бізнесу, що спостерігається уже доволі тривалий період, не повинно стани критичним для галузі [12].

В той же час, важливим для галузі є саме критерій розмежування платників єдиного податку та податкоплатників-аграріїв на загальних умовах оподаткування. Основним чинником для їх розмежування є те, що аграрії, платники єдиного податку IV групи – це сільгоспвиробники, тобто, у них земельні ресурси не виступають просторовим базисом, місцем розташування

бізнесу, а становлять собою основні засоби та є основним началом для отримання ними доходів від операційної діяльності.

Варто при цьому зауважити, що більшість вітчизняних аграрних товаровиробників є платниками наразі єдиного податку, суб'єктами малого бізнесу IV групи.

Для проведення оцінки сум єдиного податку, нарахованих та перерахованих платниками податків на території Баштечківської територіальної громади в період 2021-2023 рр., під час проведення дослідження проаналізовано в динаміці статистику сплати єдиного податку окремими бізнес-суб'єктами, що сплачують єдиний податок на умовах IV групи платників єдинщиків до бюджету Баштечківської територіальної громади в розрахунку на 1 га агроугідь та на гривню їх виручки (Табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка нарахування єдиного податку по окремих сільгосппідприємствах Баштечківської територіальної громади*

Назва підприємства	Нараховано єдиного податку					
	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	На 1 грн виручки, коп.	На 1 га. угідь, грн	На 1 грн виручки, коп.	На 1 га. угідь, грн	На 1 грн виручки, коп.	На 1 га. угідь, грн
ПСП «Добробут»	0,93	38,07	0,98	41,10	1,11	51,12
ТОВ «Кищенці»	0,94	42,86	0,89	48,11	0,87	53,11
ТОВ «Єдність»	0,83	49,91	0,96	52,21	0,88	55,01
ІП «Агро Вільд Україна»	1,04	53,06	1,08	56,14	1,03	60,11
ТОВ «Сузір`я»	1,11	47,45	1,15	48,11	0,85	50,01
ТОВ «Прогрес»	1,07	52,23	1,22	42,01	1,12	55,14
ФГ «Охматів»	1,01	50,27	1,43	60,11	1,01	60,99
Разом по обраній сукупності:	1,20	49,39	1,09	51,1	0,95	56,01

*Складено автором за даними обліку агропідприємств, територіально розміщених в межах Баштечківської територіальної громади Уманського району Черкаської області.

Як демонструють дані Табл. 2.4, величина єдиного податку, сплаченого з гектара агроугідь агропідприємствами Уманського району Черкаської області, територіально розміщених в межах Баштечківської територіальної громади Уманського району Черкаської області в 2021 р. складала 38-53 грн. В 2022-2023 рр. розмір цього показника суттєво не змінився та досяг 41-61 грн з

гектара агроугідь, тобто незначним чином зріс. В цей же період спостерігаємо незначне скорочення питомої ваги єдиного податку у виручці агропідприємств (табл. 2.4). Зокрема, дані таблиці демонструють що в 2021 р. цей показник відповідав 1,2 коп., а в 2023 р. його величина дещо знизилась (на 21,1 %) і досягла 0,95 коп.

Необхідно зауважити, що наразі єдиний податок для його платників IV групи, які сплачують, крім нього, ще цілий ряд платежів, податків і зборів, а саме, єдиний соціальний внесок, податок на додану вартість, військовий збір, не виконує належним чином функції спрощеної податкової системи в частині прямого оподаткування аграріїв.

Платники єдиного податку, незалежно від їх фінансових результатів за календарний рік, сплачують практично з земель однакової площі і однакових характеристик тотожну суму податку, цебто не є зацікавленими в покращенні їх фінансових результатів, у поліпшенні та відновленні їх земельних ресурсів, які, не зважаючи на це, є для аграріїв основним засобом, без якого неможливе заме сільськогосподарське виробництво, є першочерговим базисом та основою отримання ними доходів від агробізнесу.

Також, сучасний вітчизняний порядок нарахування і сплати єдиного податку сільськогосподарськими товаровиробниками дає змогу агрохолдингам і агрокорпораціям мінімізувати їх податкові виплати завдяки реєстрації дочірніх, самостійних з точки зору юриспруденції бізнес-одиниць, завдяки операціям з якими вони мінімізують свої податкові виплати, недодаючи місцевим громадам кошти, необхідні їм для фінансування соціальних програм розвитку місцевих територій та фінансування землеохоронних і землевідновлювальних процедур та заходів на земельних ресурсах, які територіально їм (територіальним громадам) належать.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЧЕРЕЗ ОПОДАТКУВАННЯ АГРОЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Формування науково обґрунтованої системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення виступає передумовою трансформації земельних відносин. Відомі вчені, розкриваючи модель трансформації податкової системи в Україні, справедливо зазначають, що чинну податкову систему потрібно не реформувати, а трансформувати [12; 23, с. 115; 25, с. 28; 31, с. 128].

В основу концептуальних засад трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення покладено реалізацію механізму та застосування заходів, комплексна дія яких має синергетичний характер, акцентуючи при цьому увагу на ефективності існуючої системи платежів. Метою трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення виступає дотримання балансу між сумою витрат на фінансування заходів щодо охорони земель сільськогосподарського призначення та розмірами платежів за користування цими землями.

Принципові положення щодо трансформації системи податкових платежів за користування агроземлями полягають у наступному:

- трансформуючи систему платежів за користування землями сільськогосподарського призначення, потрібно виходити з того, яку частину свого доходу з використання даних земель, землекористувач здатний віддати державі, а не з того, яка частина у нього може бути стягнута фіскальним методом;

- система платежів за користування землями сільськогосподарського призначення повинна формуватися таким чином, щоб стимулювати процеси їх раціонального використання, відтворення та охорони, забезпечуючи процес розширеного суспільного відтворення;

- система платежів за користування землями сільськогосподарського

призначення має враховувати передусім інтереси добросовісних землекористувачів (юридичних та фізичних осіб), а не тих осіб, які паразитично споживають земельний ресурс;

- застосування диференційованого підходу до формування плати за землю, враховуючи якість земель сільськогосподарського призначення, їх цільове призначення та використання, доходність землекористувача;

- розробка та реалізація системи управління доходами та витратами в сфері користування землями сільськогосподарського призначення, включаючи реалізацію функцій прогнозування, регулювання, мотивації, моніторингу та контролю (Рис. 3.1).

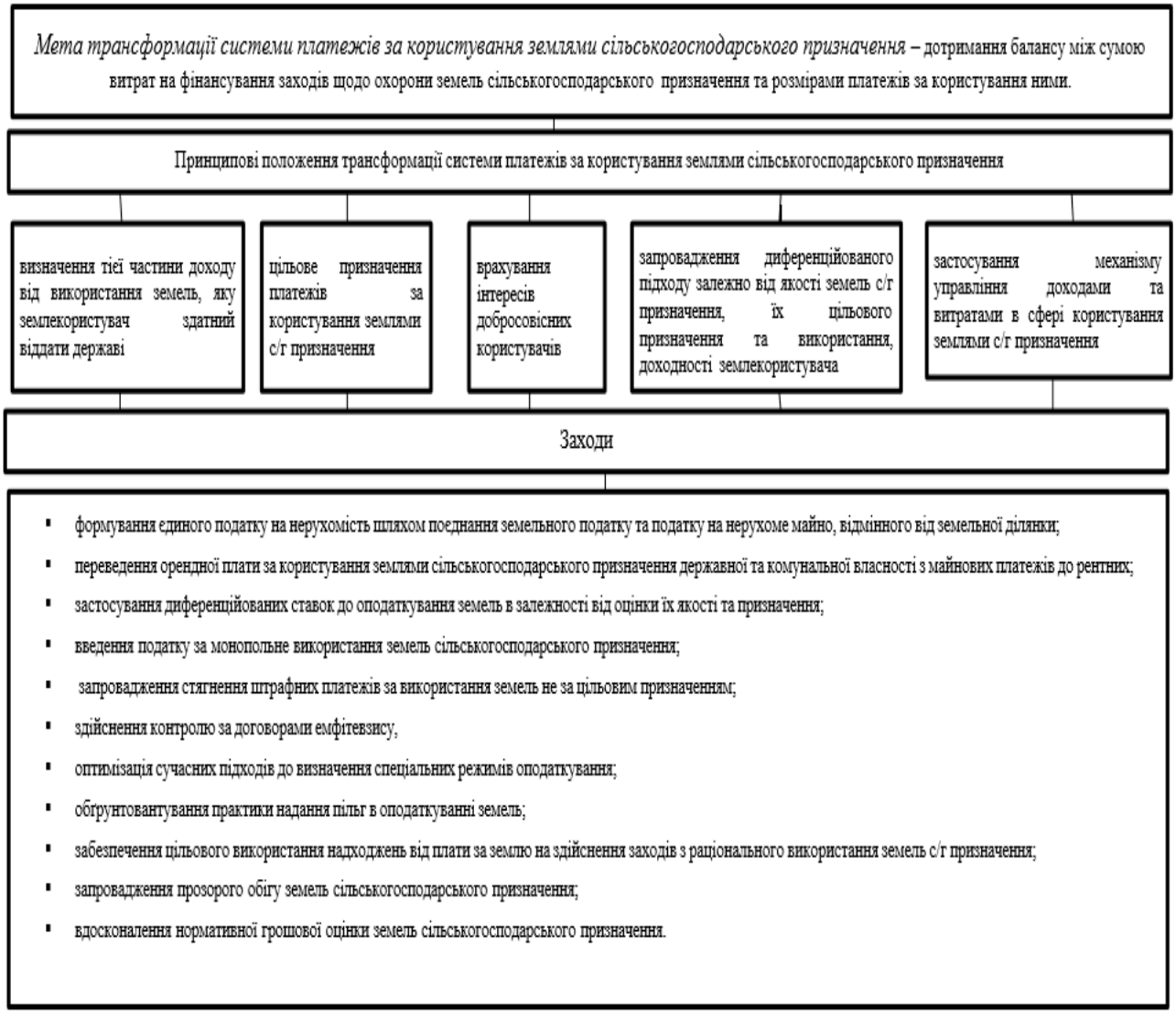

Рис. 3.1. Пропонована схема трансформації системи платежів за користування землями аграрного призначення*

*Розроблено автором.

На Рис. 3.2 наочно зображено механізм трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення. Даний механізм передбачає застосування спеціальних інструментів, методів, форм, спрямованих на оптимізацію структури системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення.

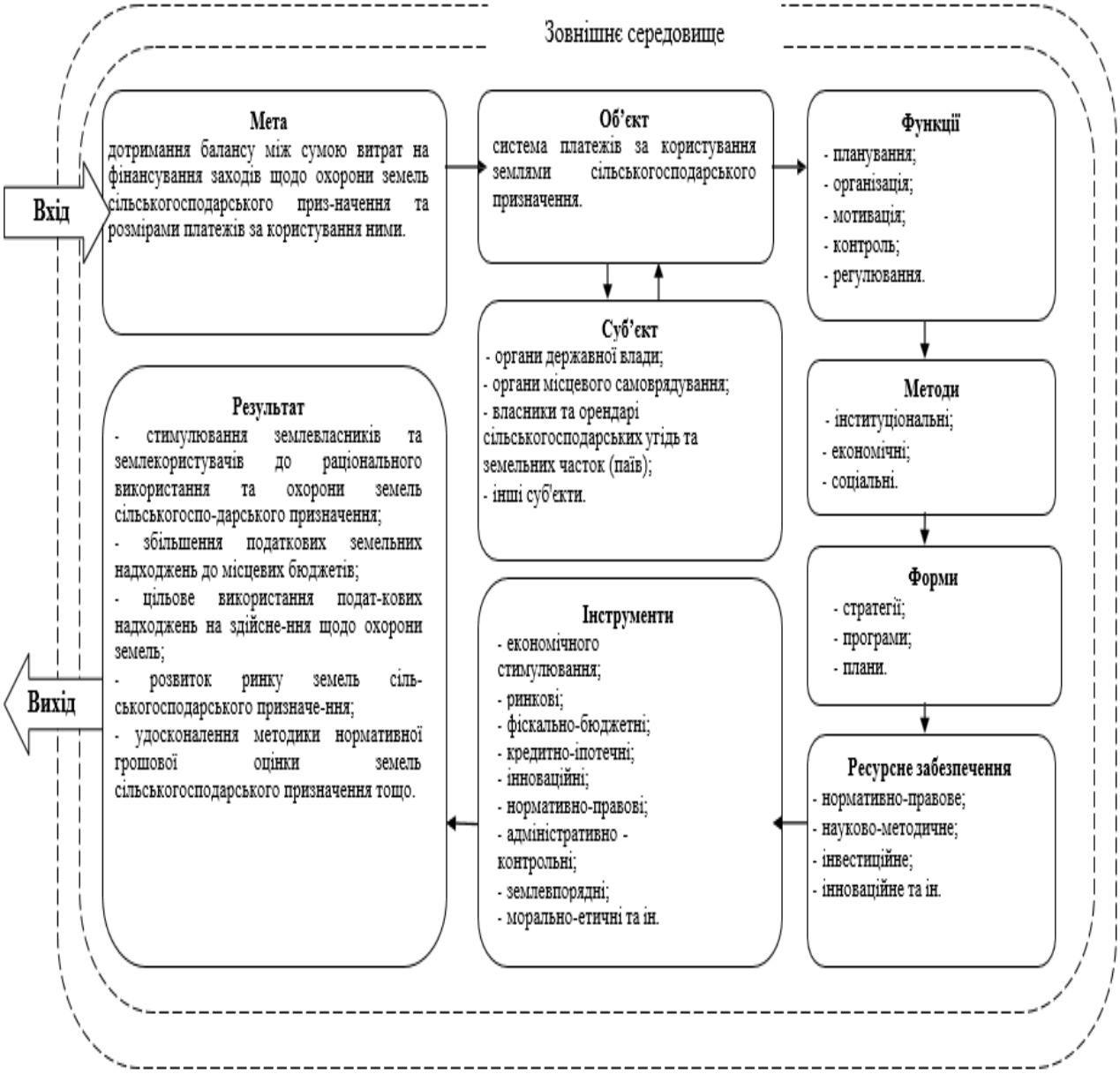

Рис. 3.2. Механізм трансформації системи платежів за користування землями аграрного призначення*

*Розроблено автором.

Суб'єктами механізму трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення є органи

державної влади і місцевого самоврядування; власники та орендарі сільськогосподарських угідь та земельних часток (паїв); інші організації.

Даний механізм може бути практично реалізований за допомогою розробки загальнодержавної програми використання та охорони земель, планів, участі у міжнародних проектах, удосконалення існуючих стратегій, регіональних програм, що передбачає використання еколого-економічного інструментарію, тобто функцій, методів та інструментів управління.

Інструменти економічного стимулювання (державні субсидії, податкові пільги) є найбільш дієвими заходами заохочення землекористувачів до ефективного використання та охорони ґрунтів.

Найбільш актуальним на сьогоднішній день, на нашу думку і думку деяких відомих науковців, що присвятили свої праці земельному оподаткуванню і фінансовому регулюванню земельних відносин, є розвиток та використання саме цих інструментів, без активного та цілеспрямованого використання яких досягти екологічного балансу в земле-, так і загалом в природно-ресурсній сфері неможливо [27, с. 121; 30,с. 55; 32, с. 155].

До інструментів економічного механізму, безперечно, слід віднести пільгове кредитування на вирощування продукції без отрутохімікатів та ведення сільського господарства з дотриманням вимог ґрунтозахисного землеробства; дотації та субсидії на впровадження ґрунтозахисних і природоохоронних заходів, а також для здійснення природоохоронних програм, що мають загальнодержавне значення (раціональне використання, збереження та розширене відтворення земельних ресурсів, озеленення території, збереження природних об'єктів) [39].

У Табл. 3.1. розкрито інструменти механізму трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення.

Погоджуємось з думкою Дем’яненка М.Я. про те, що з точки зору забезпечення збереження біорізноманіття та ґрунтів, найбільш дієвою є група економічних методів. Їх сукупність поділяють на дві підгрупи: застосування негативних стимулів (примусові механізми) та застосування

позитивних стимулів (заохочувальні механізми). Примусові економічні методи створюють можливість стягнення коштів з виробників екологічно

Таблиця 3.1

Інструменти механізму трансформації системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення

Групи інструментів	Інструменти
Економічного стимулювання	- податкові пільги, - державні субсидії та дотації.
Ринкові	- ринкова ціна земель; - експертна ціна земель; - екологічний маркетинг.
Фіскально-бюджетні	- земельний податок; - орендна плата; - нормативна оцінка земель.
Кредитно-іпотечні	- державне пільгове кредитування.
Інноваційні	- еко-інновації в землекористуванні.
Нормативно-правові	- екологічне і природно-ресурсне законодавство; - екологічні і ресурсні цільові програми.
Адміністративно -контрольні	- відповідальність за порушення/невиконання законодавчих норм щодо власності, охорони і відтворенняземельних ресурсів; - моніторинг стану земель; - моніторинг стану ґрунтів; - екологічний аудит; - екологічна сертифікація.
Землевпорядні	- цільове призначення; - обтяження (обмеження); - проекти землеустрою.
Морально-етичні	- прозорість і доступність інформації про стан довкілля та земельних ресурсів; - екологізація суспільної свідомості; - екологічна культура.

Джерело: сформовано за даними джерела: [12]

небезпечних товарів для поповнення екологічних фондів та використання цих коштів на користь розробників і виробників екологічних товарів.

Заохочувальні економічні методи спрямовані на створення матеріальної зацікавленості у виробництві екологічних товарів, невиснажливому використанні ресурсів [12, с. 8-9].

Резюмуючи визначальні результати даного дослідження, зауважимо, розвідки, що чинні в Україні порядки нарахування та сплати земельних податків для агробізнесу не позбавлені окремих недоречностей, зумовлених недостатніми регулюючими їх властивостями.

Практичним кроком, що дасть змогу врегулювати зазначену проблематику, є трансформація системи платежів за користування землями сільськогосподарського призначення, здійснюючи яку потрібно виходити з того, яку частину свого доходу з використання даних земель, землекористувач здатний віддати державі, а не з того, яка частина у нього може бути стягнута фіскальним методом; система платежів за користування землями сільськогосподарського призначення повинна формуватися таким чином, щоб стимулювати процеси їх раціонального використання, відтворення та охорони, забезпечуючи процес розширеного суспільного відтворення; система платежів за користування землями сільськогосподарського призначення має враховувати передусім інтереси добросовісних землекористувачів (юридичних та фізичних осіб), а не тих осіб, які паразитично споживають земельний ресурс; застосування диференційованого підходу до формування плати за землю, враховуючи якість земель сільськогосподарського призначення, їх цільове призначення та використання, доходність землекористувача; розробка та реалізація системи управління доходами та витратами в сфері користування землями сільськогосподарського призначення, включаючи реалізацію функцій прогнозування, регулювання, мотивації, моніторингу та контролю.

Пропонована нами трансформації системи платежів за користування землями аграрного призначення створить належні передумови для виконання рентними земельними податками в Україні їх фіскальних завдань а також суттєво употужнить його регулюючі функції.

РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ УМОВ І ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ПРОЦЕСІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА КОРИСТУВАННЯ АГРОЗЕМЛЯМИ

Охорона праці – це сукупність правових, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних, організаційних та медично-профілактичних заходів, метою яких є збереження здоров'я, працездатності, та життя людини в період виконання нею робіт, визначених трудовим договором.

Нормативна база з цього приводу передбачає сукупність норм та вимог з питань техніки безпеки, виробничої санітарії, стосовно регулювання робочого часу, часу відпочинку, стосовно звільнення і переведення на інші роботи, прожіночі, гендерно-виважені, антирасистські, промолодіжні, допустимі для працюючих громадян з особливими потребами та інші правила і норми [20-21].

Слід зауважити, що напрацювання і прийняття нових, скасування і перегляд діючих нормативних актів та правочинів з охорони праці провадиться виключно спеціально уповноваженим органом центральної виконавчої влади, у функціях якого передбачено нагляд за охороною трудової діяльності.

Крім того, до такої роботи обов’язковою залучаються профспілки, фахівці соціальних служб і державних цільових фондів, а також органів державного нагляду з питань техніки безпеки і охорони праці.

Санітарні норми і правила з цього приводу затверджуються керівниками відповідних служб та органів виконавчої влади з питань охорони здоров'я.

Нормативні акти та місцеві правочини з безпеки праці переглядають періодично в міру запроваджування здобутків науки та техніки, які сприяють покращанню рівня безпеки, трудової гігієни і виробничо-технічного середовища. В той же час, нормативи і закони з техніки безпеки та охорони праці визначають, що їх мають переглядати не рідше разу на десятиріччя.

При цьому, технічні умови, стандарти та інші документи, якими регламентовані вимоги до засобів праці і технологічних процесів, в обов’язковому порядку погоджуються з органами держнагляду за технікою безпеки і охороною праці.

Варто зазначити, що в службах, діяльність яких регулює земельні відносини і відносини щодо їх регламентування через систему податкових платежів за користування землями сільськогосподарського призначення на території Баштечківської територіальної громади Уманського району Черкаської області жодного разу не було випадків виробничого травматизму та не було виявлено порушень правил техніки безпеки і охорони праці.

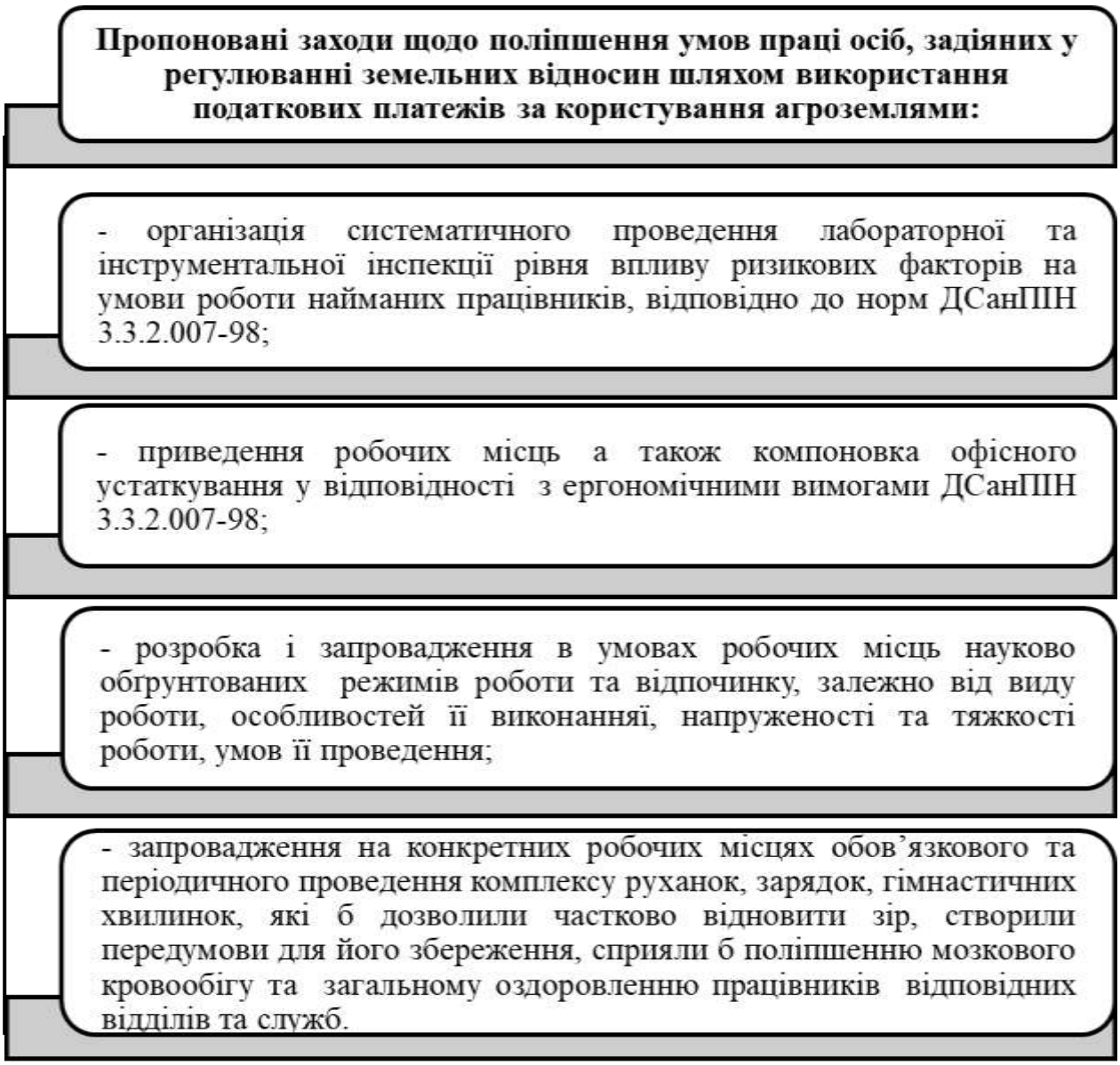

Рис. 4.1. Пропоновані заходи щодо поліпшення умов праці осіб, задіяних у процесі регулювання земельних відносин шляхом використання податкових платежів за користування агроземлями*

* Розроблено автором.

В той же час, керуючись вимогами нормативних документів і правочинів з цього приводу [8-10; 20-21], нами розроблено і пропоновано низку заходів, покликаних ще більше врегулювати проблеми техніки безпеки і охорони праці в систему управління Баштечківською територіальною громадою Уманського району Черкаської області та її земельному і фінансовому відділах.

З метою унаочнення пропозицій, їх схематично зображено нами на Рис. 4.1.

До таких заходів, як переконливо продемонстрували результати проведеного дослідження, потрібно відносити:

- організація систематичного проведення лабораторної та інструментальної інспекції рівня впливу ризикових факторів на умови роботи найманих працівників, відповідно до норм ДСанПІН 3.3.2.007-98;

- приведення робочих місць а також компоновка офісного устаткування у відповідності з ергономічними вимогами ДСанПІН 3.3.2.007-98;

- розробка і запровадження в умовах робочих місць науково обґрунтованих режимів роботи та відпочинку, залежно від виду роботи, особливостей її виконанняї, напруженості та тяжкості роботи, умов її проведення;

- запровадження на конкретних робочих місцях обов’язкового та періодичного проведення комплексу руханок, зарядок, гімнастичних хвилинок, які б дозволили частково відновити зір, створили передумови для його збереження, сприяли б поліпшенню мозкового кровообігу та загальному оздоровленню працівників відповідних відділів та служб Баштечківської територіальної громади Уманського району Черкаської області.

ВИСНОВКИ

1. До земельних рентних податків, які виконують завдання регулювання земельних відносин в Україні через систему податкових платежів за користування землями сільськогосподарського призначення відносять земельний податок, плату за оренду земель державної та комунальної власності, об'єднані в складі майнового податку в групу «плата за землю», та єдиний податок з суб'єктів малого підприєиництва IV групи.

2. Функції управління земельними ресурсами виконує відділ з питань земельних відносин, а управління в сфері оподаткування земельних ресурсів – фінансовий відділ громади. Структура та кадровий склад зазначених структурних підрозділів дозволяє їм виконувати покладені на них завдання і функції в повному обсязі.

3. Наразі переважна більшість агровиробників сьогодні не сплачують земельний податок, а є платниками єдиного податку, що автоматично формує дефіцит коштів, необхідних місцевим територіальним громадам для фінансування землеохоронних та землевідновлювальних процедур і заходів.

4. До основних проблем аграрного землекористування, що перешкоджають наступному розвитку аграрних земельних відносин і процесів відносять

- надмірну монополізаціяю земель агрохолдингами та сільськогосподарськими корпораціями;
- недотримання науково обґрунтованих технологій вирощування аграрних культур з метою прискорення рівня капіталізації прибутків від ведення аграрного бізнесу;
- зменшення площ сільськогосподарських угідь в зв'язку з відмовою від їх операційного використання для ведення агробізнесу;
- вилучення сільгоспугідь із операційного обігу з ціллю їх використовування для несільськогосподарського використання.

Зазначені проблеми обумовлюють не тільки погіршення доброякісних характеристик агроугідь, але й часто зумовлюють суттєве зниження показників родючості ґрунтів, а також падіння сум податкових виплат до місцевих бюджетів, які завдяки цьому втрачають змогу фінансування землеохоронних та землевідновлювальних процедур і заходів на земельних ресурсах, які територіально їм належать.

5. В оподаткуванні земельних ресурсів платою за оренду земель державної та комунальної власності нині спостерігається методологічна неузгодженість, яка сформувалась внаслідок того, що ставки плати за оренду земель державної і комунальної власності однозначно не визначені законодавчо та їх величина для кожного випадку оренди зазначених земельних ресурсів, що належать або ж територіальній громаді, або ж державі формується конкретним договором оренди земельних ресурсів державної чи комунальної власності, в чітко встановлених межах, визначених Податковим кодексом нашої держави, в той же час, в осібному (персональному) порядку та по домовленості з орендарем.

6. Наразі єдиний податок для його платників IV групи, які сплачують, крім нього, ще цілий ряд платежів, податків і зборів, а саме, єдиний соціальний внесок, податок на додану вартість, військовий збір, не виконує належним чином функції спрощеної податкової системи в частині прямого оподаткування аграріїв.

7. Принципові положення щодо трансформації системи податкових платежів за користування агроземлями полягають у наступному:

- трансформуючи систему платежів за користування землями сільськогосподарського призначення, потрібно виходити з того, яку частину свого доходу з використання даних земель, землекористувач здатний віддати державі, а не з того, яка частина у нього може бути стягнута фіскальним методом;

- система платежів за користування землями сільськогосподарського призначення повинна формуватися таким чином, щоб стимулювати

процеси їх раціонального використання, відтворення та охорони, забезпечуючи процес розширеного суспільного відтворення;

- система платежів за користування землями сільськогосподарського призначення має враховувати передусім інтереси добросовісних землекористувачів (юридичних та фізичних осіб), а не тих осіб, які паразитично споживають земельний ресурс;

- застосування диференційованого підходу до формування плати за землю, враховуючи якість земель сільськогосподарського призначення, їх цільове призначення та використання, доходність землекористувача;

- розробка та реалізація системи управління доходами та витратами в сфері користування землями сільськогосподарського призначення, включаючи реалізацію функцій прогнозування, регулювання, мотивації, моніторингу та контролю.

8. До практичних заходів направлених на покращення ситуації з техніки безпеки і охорони праці працівників Баштечківської територіальної громади, задіяних в податковому регулюванні земельних відносин, як переконливо продемонстрували результати проведеного дослідження, потрібно відносити:

- організація систематичного проведення лабораторної та інструментальної інспекції рівня впливу ризикових факторів на умови роботи найманих працівників, відповідно до норм ДСанПІН 3.3.2.007-98;

- приведення робочих місць а також компоновка офісного устаткування у відповідності з ергономічними вимогами ДСанПІН 3.3.2.007-98;

- розробка і запровадження в умовах робочих місць науково обґрунтованих режимів роботи та відпочинку, залежно від виду роботи, особливостей її виконанняї, напруженості та тяжкості роботи, умов її проведення;

- запровадження на конкретних робочих місцях обов’язкового та періодичного проведення комплексу руханок, зарядок, гімнастичних хвилинок, які б дозволили частково відновити зір, створили передумови для його збереження, сприяли б поліпшенню мозкового кровообігу та загальному оздоровленню працівників відповідних відділів та служб Баштечківської територіальної громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баюк М. І. Земельна реформа та шляхи її реалізації. Хмельницький: Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, 2022. 202 с.

2. Бобох Н. М. Оподаткування землі як об'єкта нерухомого майна в Україні. Формування ринкової економіки в Україні: [зб. наук. праць]. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. Вип. 26. С. 30 – 35.

3. Бобко Л. М. Регулювання земельних відносин у сільському господарстві: монографія. К.: Агровидав, 2022. 316 с.

4. Бондаренко О.Е. Сфера охорони земельних ресурсів: системи технічного регулювання у європейському союзі і нормативно-правова база України. Землевпорядний вісник. 2023. № 3 С. 19 – 23.

5. Боровик П. М. , Кисельов Ю. О., Шемякін М. В. Оподаткування землі та нерухомості: навчальний посібник. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2022. 100 с.

6. Боровик П. М. Колотуха С. М., Бечко В. П. Проблеми адміністрування та напрями вдосконалення механізму справляння єдиного податку в Україні. Бухгалтерський облік і аудит: науково-практичний журнал, 2015. № 2-3. С. 14-19.

7. Будзяк В. М. Особливості сучасного раціонального використання земельно-ресурсного потенціалу. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2022. № 1 – 2. С. 47 – 53.

8. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення». URL: http://www.gorsvet.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/08/%D0%94%D0%91%D0%9D-%D0%92.2.5-28-2006.pdf. (Дата звернення: 25.10.2024).

9. ДСанПІН 3.3.2.007-98 «Гігієнічні вимоги до організації роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин». URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=6007. (Дата

звернення: 25.10.2024).

10. ДСанПІН 5.5.6.009-98 «Пристрій і устаткування кабінетів комп'ютерної техніки в учбових закладах і режим праці учнів на персональних комп'ютерах». URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0009588-98#Text. (Дата звернення: 25.10.2024).

11. Данкевич В. С. Специфіка використання сільськогосподарських земель у США. К.: Інститут аграрної економіки. 2023. 362 с.

12. Дем'яненко М.Я. Земельний податок у механізмі земельних відносин. Вісник аграрної науки. 1994. № 10. С. 3-10.

13. Другак В. М. Стале землекористування як еколого–економічна складова сталого розвитку суспільства. Проблеми збалансованого розвитку. К. 2020. С. 106 – 112.

14. Євченко В.О. Сучасні проблеми земельного рентного оподаткування. Перспективні досягнення молодих науковців у геодезії та землеустрої: матер. II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції молодих учених (м. Умань, 12 листопада 2024 року). Умань, 2024. С. 35-38.

15. Євченко В.О., Боровик П.М., Яроменко Д.А.. Посилення регулюючих властивостей земельного рентного оподаткування. Менеджмент XXI століття: проблеми і перспективи: матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф., 17 жовтня 2024 р. М-во освіти і науки України, УНУС, ф-т менеджменту. Умань: ВІЗАВІ, 2024. С. 43-45.

16. Заяць В.М. Напрями розвитку системи оподаткування та оцінки нерухомості в Україні. Фінанси України. 2007. № 3. С. 41-49.

17. Мартин А. Актуалізація показників нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Землевпорядний вісник. 2011. № 6. С.32 – 37.

18. Павлов В. І., Кадебська Е. В. Механізм забезпечення дієвості оподаткування нерухомості. Науковий вісник НУВГ. 2014. № 7. С. 5 – 11.

19. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/ show/2755-17. (дата звернення 25.10.2024).

20. Про охорону праці: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua. (Дата звернення: 25.10.2024).

21. Про охорону здоров'я: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua. (Дата звернення: 25.10.2024).

22. Рєпнін К.В. Розвиток орендних відносин у світі. К.: Ленд-видав. 2023. 296 с.

23. Россоха В. В. Оцінка потенціалу земельних ресурсів. К.: Ленд-видав. 2023. 494 с.

24. Рущак В. М. Становлення та розвиток фермерського землекористування. К.: Ленд-видав. 2023. 94 с.

25. Саблук П.Т., Розвиток форм господарювання на селі. К. : Урожай 1993. 376 с.

26. Скоропадський П. Грамота до всього Українського Народу. URL: http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1918(04)29.skoropadsky.php. (Дата звернення: 25.10.2024).

27. Сутормiна В.М., Федосов В.М., Андрущенко В.Л. Держава – податки – бізнес : із світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки : монографія. К. : Либідь 1992. 328 с.

28. Сухнич А. Я. Особливості впливу умов землекористування на його сталий розвиток. Вісник аграрної науки . 2020. №1. С. 56-60.

29. Сухнич А. Я. Проблеми використання і охорони грунтів в умовах ринкової економіки: монографія – Львів: НВФ «Українські технології», 2022. – 252 с.

30. Третяк А.М. Фінансове регулювання використання та охорони сільськогосподарських земель у процесі ринкового обороту. Економіка АПК. 2007. №5. С. 52-56.

31. Тулуш Л., Малініна Н. Особливості формування системи прямого оподаткування аграрного сектору в розвинутих країнах. Соціально-економічні проблеми і держава. 2012. Вип. 1 (6). С. 124 – 134..

32. Тулуш Л.Д., Боровик П.М., Мережко І.В. Напрями вдосконалення механізмів справляння земельних податкових платежів в аграрній сфері. Наука й економіка: Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. 2012. Вип. 1 (25). С. 154-159.

33. Хвесик Ю. М. Формування системи раціонального землекористування

на депресивних територіях: інвестиційно- інституціональний аспект. Економіка природокористування і охорони довкілля: зб. наук. пр. Київ: 2022. С. 194 – 201.

34. Хромюк Н. Л. Використання сільськогосподарських земель в умовах глобалізації. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Збірник наукових праць: Вип. 2. Рівне, НУВГП, 2021. С. 176 – 183.

35. Хромюк Н. Л. Еколого-економічна оцінка земель сільськогосподарського призначення регіону. Проблеми раціонального використання соціально- економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Збірник наукових праць: Вип. № 2. Рівне, НУВГП, 2023. С. 187 – 193.

36. Хромюк Н. Л. Ефективність використання агроземель сільськогосподарського регіону. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Збірник наукових праць: Вип. № 1. / Рівне, НУВГП, 2022 С. 274 – 282.

37. Хромюк Н. Л. Загальнодержавні та регіональні програми у сфері використання та охорони земель. Управління економічними системами: концепції, стратегії, інновації: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 27–28 березня 2022 р.). К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2022. С. 31–33.

38. Хромюк Н.Л. Зарубіжний досвід оподаткування земель сільськогосподарського призначення. Актуальні напрями розвитку менеджменту, обліку та аудиту: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції 9–10 травня 2024 р. К.: ГО «Київський ек. наук. центр», 2024. С. 100 – 102.

39. Хромюк Н. Л. Земельне оподаткування в Україні: переваги та недоліки. Фінансові аспекти розвитку економіки: теорія, методологія, практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 28–29 березня 2024 р. Львів.: ЛНУП. 2024. С. 102 – 103.

40. Хромюк Н. Л. Особливості нарахування та сплати земельних платежів в аграрній сфері економіки. Перспективні напрями розвитку галузей АПК і

підвищення ефективності наукового забезпечення агропромислового виробництва: матеріали міжнародної науково- практичної конференції молодих вчених 18–19 вересня 2023 р Тернопіль: ТНЕУ, 2023. С 228 – 230.

41. Хромюк Н. Л. Оцінка земель сільськогосподарського призначення з метою їх оподаткування. Економічний форум. 2022. № 4. С. 209 – 214.

42. Grundsteuer berechnen. URL: http://www.grundsteuerberechnen.de. (Дата звернення: 25.10.2024).

43. International Valuation Standards Council. URL: http://www.ivsc.org. (Дата звернення: 25.10.2024).

44. Imposta municipale propria. URL: http://it.wikipedia.org/wiki/Imposta_ municipale_propria. (Дата звернення: 25.10.2024).

45. Maamaksuseadus Vastu võetud 06.05.1993. URL: https://www.riigiteataja.ee/akt/122122012003. (Дата звернення: 25.10.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Основні категорії для розкриття сутності земель сільськогосподарського призначення.

Назва категорії	Зміст
Сільськогосподарські угіддя	землі сільськогосподарського призначення, які є придатні, завдяки своїй родючості, для вирощування сільськогосподарських та інших культур.
Рілля	землі, які систематично обробляються і використовуються під посіви сільськогосподарських культур, включаючи посіви багаторічних трав, а також чисті пари.
Багаторічні насадження	сільськогосподарські угіддя, які використовуються під штучно створеними деревними, чагарниковими або трав'янистими багаторічними насадженнями, призначеними для отримання врожаю плодово-ягідних, технічних, лікарських культур, а також для декоративного оформлення територій. У складі багаторічних насаджень окремо виділяю площі садів, виноградників та інших багаторічних насаджень.
Сіножаті	сільськогосподарські угіддя, які систематично використовуються для сінокосіння, до яких потрібно включати рівномірно вкриті деревною та чагарниковою рослинністю на площі до 20% ділянки. Сіножаті бувають заливні, суходільні, заболочені, чисті, вкриті купиною, чагарниками, заліснені.
Пасовища	сільськогосподарські угіддя, які систематично використовуються для випасання худоби, рівномірно вкриті деревною та чагарниковою рослинністю на площі до 20% ділянки. Виділяють такі види пасовищ: суходільні, заболочені, чисті, вкриті купиною та чагарниками, заліснені, гірські та обводнені.
Перелоги	землі, які раніше орали, а згодом більше року, починаючи з осені, не використовували для засіву сільськогосподарських культур, а також не готуються під пар.
Несільськогосподарські угіддя	землі сільськогосподарського призначення, які сприяють ефективному господарюванню на сільськогосподарських угіддях або захищають їх від несприятливих впливів кліматичних факторів.
Господарські шляхи і	землі, зайняті господарськими шляхами і прогонами на сільськогосподарських землях, а також на сільськогосподарських угіддях на землях інших категорій.
Полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісогосподарського призначення	лісові смуги, створені з метою захисту полів сівозмін, зрошувальної і осушувальної мережі від ерозії ґрунтів, засух та інших несприятливих впливів кліматичних факторів, а також стокорегулювальні та садозахисні лісосмуги, включати площі, вкриті іншою штучно створеною захисною лісовою рослинністю.
Землі під господарськими будівлями і дворами	землі зайняті тваринницькими фермами, тракторними станами, літніми таборами та іншими будівлями й дворами на сільськогосподарських землях, а також на сільськогосподарських угіддях на землях інших категорій.
Землі тимчасової консервації	землі, які тимчасово виведені з обробітку з метою відновлення їх продуктивності та екологічного стану .

Джерело: Земельний кодекс України.

Додаток Б

Динаміка земельного фонду України (2008-2023 рр.)

	Площа угідь													
	станом на 01.01.2008		станом на 01.01.2010		станом на 01.01.2012		станом на 01.01.2014		станом на 01.01.2018		станом на 01.01.2020		станом на 01.01.2023	
Види основних земельних угідь	всього, тис. га	% до заг.	всього, тис. га	% до заг.	всього, тис. га	% до заг.	всього, тис. га	% до заг.	всього, тис. га	% до заг.	всього, тис. га	% до заг.	всього, тис. га	% до заг. площі
Землі сільськогосподарського призначення	42813,7	70,9	42791,8	70,9	42776,9	70,9	42756,0	70,8	42744,5	70,8	42731,5	70,8	42726,4	70,8
у тому числі: сільськогосподарські угіддя	41596,4	68,9	41576,0	68,9	41557,6	68,9	41536,3	68,8	41525,8	68,8	41511,7	68,8	41507,9	68,8
з них: рілля	32478,4	53,8	32476,5	53,8	32498,5	53,8	32503,5	53,9	32525,5	53,9	32531,1	53,9	32541,3	53,9
перелоги	320,8	0,5	310,2	0,5	277,2	0,5	253,5	0,4	251,2	0,4	239,4	0,4	233,7	0,4
багаторічні насадження	897,7	1,5	896,5	1,5	895,9	1,5	894,3	1,5	893,5	1,5	892,9	1,5	892,4	1,5
сіножаті	2409,8	4,0	2410,9	4,0	2411,5	4,0	2410,5	4,0	2408,8	4,0	2407,3	4,0	2406,4	4,0
пасовища	5489,7	9,1	5481,9	9,1	5474,5	9,1	5474,5	9,1	5446,8	9,0	5441,0	9,0	5434,1	9,0
інші сільськогосподарські землі	1217,3	2,0	1215,8	2,0	1219,3	2,0	1219,7	2,0	1218,7	2,0	1219,8	2,0	1218,5	2,0
Ліси та інші лісові площі	10591,9	17,5	10601,1	17,6	10611,3	17,6	10621,4	17,6	10624,4	17,6	10630,3	17,6	10633,1	17,6
Забудовані землі	2499,1	4,1	2512,5	4,2	2523,2	4,2	2535,2	4,2	2542,6	4,2	2550,4	4,2	2552,9	4,2
Відкриті заболочені землі	979,4	1,6	979,9	1,6	980,1	1,6	980,1	1,6	981,6	1,6	982,6	1,6	982,3	1,6
Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	17,6	0,0	17,7	0,0	17,7	0,0	17,7	0,0	17,9	0,0	17,9	0,0	13,2	0,0
Відкриті землі без рослинного	1029,9	1,7	1028,3	1,7	1022,9	1,7	1021,5	1,7	1021,0	1,7	1015,8	1,7	1020,6	1,7
Води	2423,2	4,0	2423,5	4,0	2422,8	4,0	2423,0	4,0	2422,9	4,0	2426,4	4,0	2426,4	4,0
Разом	60354,8	100,0	60354,8	100,0	60354,9	100,0	60354,9	100,0	60354,9	100,0	60354,9	100,0	60354,9	100,0

Джерело: дані Держгеокадастру України.